

95/11

Historiens problem

DEN HOLLANDSKE professorn Pieter Geyl, internationellt känd genom sin historiografiska studie över Napoleon och sin avrättning av Toynbee, har nyligen publicerat en serie föreläsningar över historiens problem. *Use and Abuse of History* (Yale University Press, 2.50 dollar). Det är en lika elegant som lärd och skarpsinnig introduktion: i vårt land, där forskare nästan genomgående undvikit dessa frågor och där även framstående historiker tycks arbeta i omedvetenhet om deras existens, borde den lilla skriften införas i alla historiska och socialvetenskapliga kursfördringar. Geyl beskriver och analyserar med beundransvärd koncentration försöket att tolka historien som en patiens på väg att gå ut, vare sig den som sköter korten är Gud, förnuftet, framsteget eller produktivkrafterna; han framhäver också faran av en historicism eller positivism som genom att förstå allt lätt blir ett försvar för makten, segrarna och det bestående. Med särskild skärpa vänder han sig mot tendensen att i insikt om det relativa i alla skildringar av det förflutna kasta kravet på sanning och objektivitet över bord och betrakta vad som skett från synpunkten av en ideologi, en "tidsanda" eller helt enkelt en aktuell problemställning. Geyls kritiska hållning leder inte till skepticism eller pessimism. Han avvisar Lessings bekanta tanke om historien som "Sinngebung des Sinnlosen" och har såvitt jag förstår överdrivna förhoppningar om möjligheten att genom blottläggande av sammanhang och utformande av paralleller göra det historiska studiet intellektuellt och moraliskt uppfostrande. Denna på en gång temperamentsfulla och tyglade optimism blir emellertid aldrig stötande: klokhet och skärpa blir det bestående intrycket.

H. T.—n

27/11

Den engelske författaren DAVID GARNETT har nyss utgivit andra delen av sina memoarer — med roande interiörer från den ryktbara Bloomsburygruppen — och dessutom en ny roman. Båda böckerna anmäls på denna sida av Herbert Tingsten. Bilden ovan, hämtad ur memoarboken, visar Garnett vid trettioåttårig ålder (1923).

David Garnetts nya roman

I SINA MEMOARER berättar David Garnett hur han kom på idén till sin ojämförligt mest berömda roman, "Lady into Fox", i engelska litteraturhistorien behandlad som en "minor classic". Han satt i en skogsglänta med sin första hustru, en nästan patologiskt tystlåten kvinna, och fantiserade om att några rävingar snart skulle visa sig. Efter en lång och fåfäng väntan sade han till hustrun: "Det tycks inte bli några rävar om inte du plötsligt

förvandlas till en räv." Sedan spannade makarna vidare på denna tanke, och efter några veckor var den lilla boken färdig. Bisarrietet, den lysande stilen, den, som det ansågs, träffande djurpsykologiska skildringen, föreställningen om en djup symbolik bakom bokens mönster (någon sådan symbolik tycks i realiteten inte ha funnits) gjorde boken till en kritik- och publiksuccé. Garnetts följande böcker (av vilka "A Man in the Zoo" bygger på ett liknande motiv) verkar mera tama och konventionella och har inte vunnit någon större framgång.

Denna värdering gäller enligt min mening också den senaste, nyss utgivna romanen *Aspects of Love* (Chatto and Windus, 8.6 shilling). Nära tjugo år skiljer boken från dess närmaste föregångare, men någon utveckling av Garnett som person eller författare märks inte. Ett myller av erotiska komplikationer presenteras med precision, intelligens och ironi, utan engagemang och utan problematik. Man påminns närmast om Graham Greenes enkla "underhållningar" och undrar om meningen är att förbereda ett filmmanuskript. Garnett tycks höra till de författare som har vad man kallar stora konstnärliga förutsättningar, men som inte har något att säga. Romanens ofta upprepade morallära har på svenska sitt mest populära uttryck i "Hej, tomtegubbar, slå i glaset"; denna njutningsdrog drivs dock inte till någon vildhet, utan förtunnas till tesen att man bör äta och dricka gott och låta det utan för mycket besvär låta sig göra, ligga med älskvärda kontrahenter. Boken är, det bör understrykas, utomordentligt rolig; nya förvecklingar möter med mycket korta mellanrum, och de erotiska aktionerna tecknas med frisk och elegant sakkunskap.

H. T.—n